

Nr. 31

2. årgang.

22. august 1942.

KAMMERAT.

Den tida vi gjennomlever stiller den illegale norske arbeid bevegelse overfor de største oppgaver. Holdigvis er det stadium av uklarehet og indre usikkerhet som på mange måter preget fagorganisasjonen de første 1½ år av okkupasjonstida tilbakelagt. Vi har mange ganger redegjort for bakgrunnen til denne periode i fagbevegelsens historie - at det skyltes at fagorganisasjonens sentrale ledelse på grunn av krigens raske utvikling ble atskilt, og at enkelte forbryterske elementer innen bevegelsen stilte seg i fiendens tjeneste og utnyttet den situasjon som derved oppstod - og zix vi dokumenterer i dag nye detaljer om disse parasitters bakholdsangrep. Men selv om denne usikkerhetens tid nå bare fortøner seg som et uhyggelig mellomspill og de fagorganiserte arbeidere i dag er besjelet av en vilje og en ånd, så kreves det i dennærreste tida framover av alle organisasjonens medlemmer en innsats som nå være på høyde med - ja overgå - de mest glørvordige tradisjoner i den norske arbeiderbevegelsens historie. Ingen som kjenner samholdet og solidariteten i den norske arbeiderklasse er heller i tvil om at den vil være å finne på sin post etter som oppgavene mellom seg. Selv om arbeidet for våre idealer i dag nå drivs underjordisk, så har de kamper som allerede er utkjempet vist at de fagorganiserte arbeidere og funksjonærer har forstått å innstille seg på og utnytte de kampriller som i dag er de eneste mulige. De organisatoriske hjelpemidler er under den nåværende situasjon selvsagt mangelfulle. Dette oppveies i virkeligheten i fullt mon av den samkjenslens ånd som preger hver arbeidsplass i landet, den offentlige tjeneste eller den private handels- og kontorvirksomhet. Overalt er sarveret i fritida som i det daglige arbeid preget av dette ene:

«Hvordan skal vi på den mest effektive måte bekjempe nasityranniet, og hvilken innsats er det som i øyeblikket kreves av oss? Som vi tidligere har pekt på er det sannsynlig at tyskerne og nazistene planlegger et nytt anslag mot arbeidsfolket i Norge. Nå har imidlertid arbeiderne ingen svikere innenfor sine egne rekker som kan spille under dekke med fienden! Derfor står også hele massen av fagorganisasjonens medlemmer klar til å slå tilbake ethvert forsøk på å gjennomføre det lenge bebudede Arbeidssamband. Kontingentstreik og skriftlig utmeldelse fra hver enkelt vil øyeblikkelig bli svaret på en slik provokasjon. Men arbeiderne er også klar over at Arbeidssambandet kan bli forsøkt truffet gjennom med terror og andre midler som gjør kontingentnektning og masseprotester illusoriske. Mange tegn tyder på at nazistene søker å framprovosere en ny unntakelsestilstand. Den økede knapphet på nødvendige matvarer, selv poteter, grønnsaker og fisk er xxxx således antrent ikke tilgjengelige for det brede publikum, tyder på at nazistene ønsker å øke folkets febitrelse til bristepunktet for derved å framprovosere en ny "melkestreik", som kan gi påsludd til unntakelsestilstand og nye drastiske overgrep overfor arbeidsfolket. Men fordi fagorganisasjonens medlemmer er oppmerksomme på disse muligheter innteser de også den kommende utvikling med ro og besluttoshet. Likegyldig i hvilken form Arbeidssambandet søkes tvunget igjennom, så vil det strande ubehjelpelig på den motstandsfront som i dag er skapt av hele den norske arbeiderklasse.

-v-

VI MINNER PÅ NYTT OM

at den 16. september er viet minnet om våre myrløde kamerater, Vig o Hansseen og Rolf Wickstrøm og de andre døde ved standretten ifjor. Ingen god nordmann nå vise seg utendørs etter klokken 19 denne dagen.

-v-

DET LANDSMØTEVALGTE FORMANN

i Elektrikerforbundet, Anders Terp, er nå entlediget fra sin stilling i forbundet.

-v-

AT TYSKERNE STJELER

vet vi alle. Såvel de såkalte "forbundne" som okkuperte land har lyrt måttet betale for den tyske ekspansjon. Litt av en rekord har de vel sat nå, da de har begynt å foregå seg mot sykehusenes matbeholdninger. Fra Vardåsen Sanatorium er således hermetikkbeholdningen overført til Aker Sykehus, der som bekjent er gjort om til tysk feltlasarett. Det fortelles også at de andre sykehus og sanatorier er hjemsøkt på samme måten. I begrunnelsen for beslagleggelsen heter det at hermetikkbeholdningen ikke var forsvarlig oppbevart. Det norske folk er imidlertid blitt så vant til tyskernes folkerettsstridige fremferd at ingen ting forbausser lenger. Sykehusene er jo allerede for langstret utstrekning beslaglagt av tyskerne, og norske pasienter med de alvorligste sykdommer søker for-gjøves om plass. At også maten stjèles fra de syke er således helt i stil med den fare for okkupasjon vi er blitt vant til.

-v-

ENGROSLAGERET TIL N.K.L.

(Norges koöperative Låndsforening) er beslaglagt og forsejlet av de tyske myndigheter. En rekke store private engroslagre er også tatt hånd om av våre "beskyttere".

-v-

HØSTMAKRELLEN GÅR TIL HAVS

vet de tyskkontrollerte Osl -aviser å fortelle. Grunnen skal være xxx at den allerede er blitt så fet og "mett" at den er fornøyd. I våres kunne de samme aviser ~~fortelle~~ opplyse at det var for kalt langs land. Derfor helt makrelle fra kysten. Fiskeridirektoriatet kunne imidlertid et par dager senere berolige med at det var fisk nok å få kjøpt. En må derfor gå ut fra at det er utiakt eller ondartet demonstrasjon når husmødrene står i kø fra tidlig om morgenen foran fiskeforretningene.

AT POTET ER OG GRØNNSAKER

heller ikke er å få tak i har vi derimot ikke fått noen forklaring på. Men vi er selvsagt overbevist om at også dette har sin naturlige årsak. Bl.a. skyldes det kanskje at tyskerne reiser rundt til gårdbbrukere og gartnere og henter varene før de kommer til torgs. Hvis ikke den sensurerte offisielle presse da kan gi en annen versjon.

LIVSMIDDELSITUASJONEN I DANMARK.

Livsmiddelsituasjonen i Danmark begynner nå å bli virkelig vanskelig, i dette landet som bokstavelig talt flyter av melk og homing. Forklaringen er noget enkel. Landets velstand er nemlig basert på import av forstoffer. Etterat Tyskland okkuperte landet, har denne import av kraftfor blitt helt avskåret. Den danske avis Berlingske Tidende tok dette spørsmålet opp i våres og siterte en uttalelse av det tyske institutt for konjunkturforskning i Berlin fra 1939, hvori det heter at Danmark bare kan produsere 3% mer enn det selv behøver hvis det blir avstengt fra import. På grunn av den uhørte utplyndring som de tyske nazister har satt i verk etter at Danmark ble okkupert, er det derfor klart at det danske folk er tvunget til å foreta drastiske nedskjæringer i sitt forbruk. Avisen peker på at marginalen på 3% er beregnet på høstutbyttet året 1939, fjorårets høst var imidlertid dårlig, og alt tyder på at også dette års høstutbytte blir dårlig. På grunn av dette har marginalen for lenge siden blitt negativ. Dette hindrer ikke at tyskerne fremdeles tiltvinger seg stadig stigende kvantiteter danske livsmidler til skade for den danske livsmidelforsyning og den danske folkehelse. Utsiktene for årets avling er særlig mørke. Dette er delvis et resultat av den hensynsløse rovdrift som tyskerne har tvunget fram og som jordbruksminister Kristen Bording karakteriserte på følgende måte i en tale i slutten av april: "Vi suger av vår jord, selger våre dyreboskninger og våre egne forsvinner. Våre skoger tynnes ut over alle grenser, og våre myrer plyndres. Vi forsømmer det normale nybygings- og repressjonsarbeid." Dertil kommer ifølge jordbruksministeren at kulden har gått særlig hårdt ut over høstsåden. 76% av hvetearealet måtte pløyes om, 12% ettersåes, hvorfor bare 12% ventes å gi et noenlunde høstutbytte. Det er derfor ikke noe rart i at forbitnelsen mot tyskerne og de hjemlige nazister har øket med faretruende

-3-

askhøt i den siste tid.

-v-

EN ARBEIDSGIVER SOM SVIKTER

Fri Fagbevegelse har tidligere gjort merksom på at de arbeidsgivere som ønsker å kalle seg gode nordmenn - i denne vanskelige og tunge tiden under okkupasjonen - plikter å vise ansvar og samkjensle overfor sine arbeidere. Det er imidlertid ennå bedriftsledere som ser det som sin vesentlige oppgave å gjøre livet så surt som overhode mulig for sine underordnede. Disse folk forstår ikke at de ved sin stupide politikk medvirker til å slå sprekker i den norske fronten og dermed skape vansker for frigjøringsverket. En slik type som knapt unner sine arbeidere matbiten, er direktør Mørk ved Skabo Jernbanevognfabrikk. Vi har ventet lenge med å sette søkelyset på ham i det forferdelige håp at han skulle vise tegn til bedring, men det har dessverre vært forgjeves. Var det ikke en tanke for direksjonen å gi bedriftslederen et lite vink om at han nå ta rev i seilene og i framtida opptre som god nordmann overfor sine arbeidere. Til herr direktøren vil vi bare si at veien ikke er så lang fra Kapitol til den tarpeiske klippe.

-v-

DA VI HAR BRAKT I ERFARING.

at klubbstyret ved en større bedrift her i Oslo har gjort en skriftlig henvendelse til sitt forbunds nazikommissær med oppfordring om "minister" Lippstads støtte til å løse en bestemt sak, gjør vi på nytt tillitsmennene oppmerksom på den gitte parole om å isolere nazipampene i fagorganisasjonen. Denne står framleis ved makt og må følges av alle fagorganiserte arbeidere, slik at det ikke blir noen svikt i rekken. Vår linje er klar og enkel. La nazipampene sitte arbeidsløse på våre myndede og departerte kameraters kontorer. De spørsmålene som melder seg skal arbeidernes løse uten deres skitne bistand.

-v-

40 BLYGGERARBEIDERE

ble forleden arrestert fordi de nektet å laste grønsaker ombord i en båt som skulle til Tyskland. Det ble satt russiske krigsfanger til å gjøre arbeidet i stedet for dem.

-v-

SEKRETAR EINAR NILSEN

i Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund, som har vært permittert fra sin stilling i lenge tid, er arrestert av Gestapo for onlag 14 dager siden.

-v-

DE FORENEDE STATERS

øverste produksjonsleder, Mr. Nelson, erklarte i en tale i senatets forsvarsutvalg forleden at U.S.A. i årene 1942 og 1943 skal produsere krigsmateriell for 140 milliarder dollars. Hensikten er, uttalte han, å skaffe en slik tilgang på våpen at den skal overtreffe alt hva fienden eller eller korrer til å produsere.

-v-

SPLITTELSEN OG MISNØYEN

Griper stadig en seg i Italia. Den fallstendige underkastelse under den tyske krigsførsel har hittil bare ført til at den italienske ungdom er ofret på slagmarkene, at forsyningsituasjonen for hjemmefronten er blitt stadig dårligere og at Italias prestisje som militærnakt er helt undergravet. For å dempe den stadig tiltagende uro har Mussolini måttet gå til de mest drastiske åtgjønder. Opposisjonen nå slås ned for enhver pris. For å gi et bilde av omfanget av den motstandsfront som nå er dannet, kan det opplyses at hittil er mellom 60 og 70.000 medlemmer utstøtt av fascistpartiet. Opprømskninngen fortsetter.

-v-

NYE AMERIKANSKE TROPPER

kommer stadig til Storbritannia. En av de største troppekontingenter som noensinne er overført kom nylig i god behold fram, og overfarten forløp uten uhell.

-v-

I ET BERLINTELEGRAM

til den såkalte norske pressen, hvor det fortelles om Churchills reise til Moskva, heter det bl.a.: "Churchill har ved selvsyn villet gjøre seg kjent

med det sovjetrussiske regimes stabilitet og allerede nå se seg om etter krefter som - hvis det mot forventning skulle komme til en krise for regimet - ville være i stand til og beredt til å fortsette Sovjetsarvældets kamp ved Englands side."

Tyskland ruiner således med at Sovjetsarvældet ikke vil kapitulere selv om det nåværende regimet måtte falle, hvilket de tyensynlig heller ikke har syndelig håp om. Akk ja, det var andre tider ifjor. Da var den russiske hær tilintetgjort på mindre enn 6 uker, flyvåpenet var utslettet flere ganger, og de ledende russiske generaler var både skutt, kastet i fengsel og degradert, slik at en fikk inntrykk av at de hadde minst 7 liv. Men det er jo ikke så greit å være Goebbels heller. En gjennomført løgnpropaganda krever også en personlighet.

-v-

DE MANGE ARRESTASJONER

som ble foretatt på grunn av blomsterdemonstrasjonen på Kongens fødselsdag ble nesten for nye selv for vårt nidkjære nazipoliti. For å spare fengselsplass og ytterligere bryderi og samtidig skaffe noen dekning for det håpløse underskudd på Politidepartementets budsjett, nottek de fleste arrestanter følgende stensilerte skjema:

..N.N...

forelegges herved for forseelse mot straffelovens § 350 ved den 3. august 1942 å ha forstyrret den alminnelige fred og orden eller den lovlige ferdsel ved på gatene i Oslo å ha båret blomster som demonstrasjon i anledning ksekskongens fødselsdag.

å vedta en bot av kr. 50.00 - fentikroner - til statskassen eller, hvis boten ikke erlegges, en straff av fengsel i 15 - fenten dager - som blir å onsette til fengsel på vann og brød.

Statspolitiet, Oslo, og Akersavd, den 3/8 -1942.

Etter Statspolitistjefens ordre
Krantz

HÅNDSLAG

heter et litet tidsskrift som fra 1. juni har begynt å komme ut i Sverige og som har som undertittel: Fakta og orientering for nordmenn. Ansvarlig redaktør for dette utmerkede tiltak, som er et nytt gledelig bevis på den sympati og sarkjansle som preger størstedelen av vårt broderfolk, er Eyvind Johnsen.

Vi har med udelt glede lest de første 3 nummere av bladet og venter med spenning på å følge det videre fremover. I det program utgiveren har stillet opp heter det i anledningen:

"Meningen med dette lille bladet er at det skal være et håndslag fra svensk side til norske venner her og til andre som sympatiserer med og på forskjellig vis kjemper for Norges og Nordens sak".

Vi takker for Håndslag og vil tillate oss fra tid til annen å gjengi noe av dets stoff.

-v-

DE SVENSK ARBEIDERE OG NORGE

heter en artikkel i Håndslag som er skrevet av Albin Lind, redaktør av den svenske landsorganisasjonens tidsskrift "Fackföreningstidningen". Han skriver: Den kontakten og det samarbeidet som alltid har eksistert mellom norsk og svensk fagbevegelse har ikke sprunget ut av samsvaret i oppgaver og mål, men er også blitt båret av den typiske fellesskapsfølelse. Det var derfor naturlig at de fagorganiserte i Sverige reagerte særlig sterkt den 9. april. Vi visste at demokratiet er den grunnleggende forutsetningen for fagbevegelsen, og vi hadde ikke kunnet føle angrepet sterker, om det hadde vært oss selv det gjaldt. At nordmennene ikke bøyd seg for overmakten gjorde et særlig sterkt inntrykk på de svenske arbeiderne, men kanskje spør de i Norge: Hvorfor kom dere ikke over Kjølén? Handling er bedre enn sympati. Og fra den faglige fronten vet vi av erfaring at støtte er bedre enn ord, men også at en håpløs sympatistreik ikke gagner, men skader den en vil støtte. Så noget kan i hvertfall sies: Det fantes ikke en eneste av den svenske landsorganisasjons 990.000 medlemmer som ikke med

de ville ha gjort hva som helst for Norges sak. De gikk med fullt orte inn for alt som var norsk og jevnet veien for folk som kom over grensen. Og det var ikke medlidenhet som lå bak denne holdningen. Medfølelsen spilte vel også en rolle, men den var blandet med hellig vrede, tung sorg og dype beundring. Og vår respekt vokste da Norge gikk over til våpenløs ~~kamp~~ motstand. De svenske fagorganiserte arbeidere oppfattet denne motstanden som et inspirerende bevis på at makt, vold og forrederi ikke kan kue et folk med den kretiske tradisjonen. De svenske arbeidene har fulgt Norges kamp med aldri sviktende spenning og intensitet, og de er stolte over at det er et nordisk broderfolk som fører denne kampen. Dette er klart og tydelig kommet til uttrykk - særlig kraftig da I.O.kongressen uttrykte de svenske fagorganisertes mening da skuddene snalt mot de norske fagforeningslederne i september 1941. Og det har skjedd om igjen hver gang vold, urett og forrederi har gått til nye angrep mot det norske folket. Derfor er også Landsorganisasjonens tidsskrift og mange av fagforbundenes organer blitt forbudt i en rekke land. Her har vi en av de få synlige detaljer i vår oppalutning om Norges sak. Det viser ånden i svensk fagbevegelse når det gjelder Norge.

-v-

OVERLØPERNES FORBRYTELSER.

Fri Fagbevegelse har i snart 2 år ført kampen mot svikerne innen fagorganisasjonen og avdekket deres forbryterske virksomhet. Som kjent ble det straks etter det tyske overfallet 9. april dannet den såkalte "fagopposisjonen av 1940". Dennes sammensetning var høyst uensartet. Således fikk den fra første stund tilslutning fra kommunistene, som tyensynlig på dette tidspunktet var i sterk vilrede med sin egen stilling på grunn av Sovjetsanvoldets devarrende allianse med Tyskland. Videre hadde den såkalte "opposisjon" også noen tilslutning fra andre hederlige organisasjonsfolk som begivenhetenes raske utvikling hadde tatt pusten fra. I spissen for disse nå en rekke "opposisjonens" formann, Jens Tangen, som senere av tyskerne ble tilferordnet som formann i Landsorganisasjonen, men som jo etter hvert arbeidet seg fram til klarhet over bakholdsangrepene og følgelig endte på Grini. Men i realiteten var "opposisjonen" et viljeløst redskap i hendene på de notoriske forrederne, Halvard Olsen, Håkon Meyer, Erling Olsen, Birger Aamodt og det øvrige krapyl som har stilt seg i nazibøddlenes tjeneste. Resultatet av "fagopposisjonen"s og forredernes virksomhet ble den sørgelige usikkerhet og ineffektivitet som preget fagorganisasjonens virke den første tiden under okkupasjonen. Vi dokumenterer i dag hvorledes svikerne drev sitt angiveri og solgte arbeidernes dyreste interesser til fienden!

-v-

I ET ANGIVERSKRIFT

av sjelfløste slags, som først nå er falt i våre hender, skriver Erling Olsen i desember 1940 at "sosialministeren har bedt meg om å gi en kort framstilling av mitt syn på den faktiske stilling arbeidernes faglige Landsorganisasjon med Jens Tangen som formann inntar i dag. Det faller meg da naturlig å ta mitt standpunkt får vurderingen i den opposisjon som i løpet av sommeren dannet seg innen tillitsmannskretsar i fagorganisasjonen". Etter å ha pekt på at denne opposisjonen var høyst uensartet, og at den forgjebes hadde søkt "å påvirke arbeiderorganisasjonens ledelse" til å stille seg til tjeneste for den nye tid, heter det videre: "men da dette var hensiktsløst, fikk et utvalg i oppdrag å tre i forbindelse med Nasjonal Samlings fører. Dette utvalg bestod av Halvard Olsen, Håkon Meyer og undertegnede (dvs. Erling Olsen). Under de fortsatte drøftelser i det arbeidsutvalg hvis formann Jens Tangen var, var det hele tiden på det rene at Nasjonal Samling ville komme til å øve en avgjørende innflytelse ved regjeringsdannelsen. Dette ble også ~~klart~~ lagt klart fram i fellesnotet av "opposisjonen". ----

"Utviklingen etter den 25. september (da Administrasjonsrådet ble avløst av de konstituerte statsråder) nå på denne bakgrunn forekomme -- ytterst besynderlig. Faktisk er en glidd tilbake til omtrent de samme forhold som gjorde seg gjelden under Volans ledelse. En hovedårsak til dette er at Tangen ble innsatt som formann". --- "Hans reaksjoner overfor dette

problem" - nemlig hvem han skulle støtte seg til - "har jeg daglig kunnet registrere. - Fra første dag av har han vaklet i dette valget inntil han for vel en uke siden bestemte seg til definitivt å la sekretariatet være sin leder."

Etter å ha pekt på hvorledes Tangen mer og mer fjernet seg fra den såkalte opposisjon, heter det videre: "Slik som utviklingen har gått, er det etter min oppfatning på det rene at fagorganisasjonen under sin nåværende ledelse og i de former den nå virker, er ute av stand til å foreta den nødvendige omstilling". Dermed bebudes et forslag til nyordning som vi nedenfor redegjør for, hvorpå det lyder: "vesentlige vanskeligheter kunne etter mitt skjønn vært ryddet av veien om slike foranstaltninger var blitt gjennomført umiddelbart etter 25. september. I den forløpne tid har nemlig motkrefter fått den nødvendige tid til å konsolidere seg."

Det forslaget som videre er formulert går ut på at Jens Tangen, Ludv. Buland og I.B. Åse trer tilbake og at Halvard Olsen oppnevnes som formann i Landsorganisasjonen med rett til etter konferanse med sosialministeren å besette de øvrige stillinger. Videre at sekretariatet omdannes til et rådgivende organ og at formennene i fagforbundene fullstendig underkastes Landsorganisasjonens leder.

Til slutt heter det: "En må være klar over at en slik forandring som her er foreslått vil kunne medføre store vanskeligheter innen fagorganisasjonen. Den må derfor nøye planlegges i samråd med sosialdepartementet på forhånd. Og det kan komme til å medføre nødvendigheten av en ordning med kontingent-~~xxxxxxx~~ trekk gjennom bedriftene."

SÆRLIG DETTE MED REDSELEN

For medlemmenes reaksjon er karakteristisk for overløperne. De visste såre vel at i samme øyeblikk landsorganisasjonen fikk i spissen folk av typen Halvard Olson og hans gjeng, ville medlemmene falle fra og gå til fullstendig kontingentstreik. Tyskerne ønsket imidlertid ikke på dette tidspunkt - ved årskiftet 1940 - 41 - å ta det endelige oppgjør med fagorganisasjonen. Dertil var situasjonen omå for broget. De oppholdt derfor såvel N.S.-ledelsen som deres lakoler innen fagorganisasjonen med snakk for å bringe den stadig dypere inn i forroderiet og angivervirksomheten. At de oppnådde sin hensikt i så måte, skal vi dokumentere ved en senere leilighet. Dessverre viste det seg at denne utsettelse med oppgjøret var til tysk fordel på annen måte, idet retningslinjene for de fagorganiserte arbeideres kamp fortsatt ble forhindret og ga de tyske og norske ~~xxxxxxx~~ nazister lett spill under kjempeprovokasjonen med unntakelsestilstanden i september 1941.

I dag har disse begivenheter ikke bare historisk interesse for den norske arbeidereklassen. De er blitt anskuelsesundervisning for den kamp vi må føre nå og i framtida. Den klarhet om midler og mål som i dag behersker alle fagorganisasjonens medlemmer, er vunnet gjennom disse dyrt kjøpte erfaringer. Men så kan da også alle krefter settes samlet inn for på nytt å skape en

F R I F A G B E V Æ G E L S E .